

LUIS ULLOA CISNEROS

(Lima, 27 de setembre de 1869 – Barcelona 10 de febrer de 1936)

Salutacions...

Senyora cònsol del Perú, senyor vicecònsol, senyor president del memorial 1714, autoritats, senyors, senyores...

Vull agrair als organitzadors d'aquest acte que se m'hagi convidat a fer la semblança de l'eminent i insigne figura del Doctor Luis Ulloa Cisneros. Em sento honorada de poder ser avui aquí i compartir aquest homenatge, que és deure d'honor i de justícia.

Fa 78 anys de la seva mort, esdevinguda a Barcelona el 10 de febrer de 1936, un any convuls com també ho va ser el del seu naixement, el 1869.

Com indica l'estela commemorativa, la bella obra escultòrica realitzada per Medina-Campeny, Luis Ulloa *va ser un erudit peruà a qui la passió per la veritat el va dur a morir a Catalunya.*

Qui busca la veritat és persona honesta, qui la clama als quatre vents, és una persona valenta. Ulloa mai no es va arronsar davant dels seus detractors ni dels encotillaments acadèmics.

De formació científica, ja que era enginyer d'obres civils i mines –cal recordar que Perú va ser un país essencialment miner–, mai no es va sentir atret pels estudis que la seva condició de ser fill de la classe mitjana, el van empènyer a seguir. El que l'apassionava veritablement era la història i va començar per conèixer la seva, la peruana i conseqüentment, la sud-americana.

Persona consagrada a l'estudi, **el qualificatiu que li és més atribuïble és el de ser un home savi.** De ben jove ja va demostrar que ho era perquè va saber

rectificar el camí que l'havia dut a estudiar enginyeria, i el va canviar pel de la història.

La saviesa té moltes vessants, una d'elles és la bondat.

Deia Domènec de Bellmunt, pseudònim de Domènec Pallerola, “que els sants i els savis, encara que estiguin distanciats moralment per creences distintes, tenen un punt de semblança innegable; en el fons són a la vida corporal d'una manera episòdica, formen part de la societat humana inconscientment; els uns i els altres pertanyen al món de l'esperit, són elements importants de l'elevat regne de la fe i de l'intel·lecte.”

Que Luis Ulloa era un home bo i de pau, no hi ha cap dubte.

A finals de segle XIX el govern peruà mantenia un litigi amb Bolívia, l'Equador i Brasil per una qüestió fronterera. El govern el va enviar a Europa amb l'objecte de recollir informació documental. Va fer diversos viatges d'estudi i recerca i va realitzar una reconstrucció històrica del virregnat del Perú amb l'objecte d'obtenir proves útils per a la investigació que realitzà amb Manuel Maurtua i que durà uns quants anys. L'any 1900 va tornar al Perú i la seva investigació s'utilitzà en el judici que sobre aquest afer va tenir lloc a l'Argentina l'any 1909. Hom pot dir que va evitar una guerra entre Perú i l'Equador per qüestions limítrofes (provà la falsedat del protocol Pedemonte Mosquera).

Persona compromesa, des de les planes de “La Prensa” sempre va defensar la reconciliació peruana-xilena davant del perill dels E.E.U.U,

Els savis també són persones dignes.

Per dignitat no va voler acceptar la medalla d'or que li va oferir l'Ajuntament de Lima. Prèviament havia patit unes injustícies que una medalla no podia esborrar.

Per descomptat, **els savis són persones senzilles.**

No li agradava fer-se veure ni que fessin sobre ell biografies encartonades que,

d'altra banda, hom pot trobar a les enciclopèdies.

Però serà oportú recordar que...

L'any 1904 va ser membre de la "Sociedad Geográfica de Lima".

El 1905, a Perú, col·laborà en diferents diaris entre els quals destaca "El Liberal", diari del qual en va ser director.

Va ingressar a l'Institut històric del Perú i el 1914 va ser elegit com a director de la biblioteca Nacional.

Com a periodista desenvolupà una tasca crítica respecte la dictadura encoberta d'Oscar Benavides.

Una altra vessant de la saviesa:

Els savis són crítics, començant per ells mateixos. I el que és més important, dubten. Ulloa passava pel sedàs tots els seus estudis i investigacions.

La seva tendència antidogmàtica el va induir a replantejar axiomes. Com deia Manuel Ugarte "es podrà dissentir de les seves interpretacions, però mai de la seva preparació".

Els savis són responsables, s'impliquen en allò que fan i saben renunciar oportunament.

Ell, que inicialment era lliberal, entrà en contacte amb moviments sindicals i el "Comité de Propaganda Socialista". La seva implicació el va dur a proposar la constitució d'un partit socialista, però per manca d'acord amb els promotors i la falta de conscienciació de les masses obreres no va quallar.

Els savis tenen molta capacitat de treball, no els sap greu invertir hores i hores en la seva feina. La seva, a més, era una investigació metòdica i pacient.

L'activitat que va realitzar entre 1827 i 1932, va ser frenètica.

L'any 1919 va ser seleccionat per fer nous estudis a Europa. Això li va permetre tenir accés als arxius de l'Estat Francès i de l'Estat Espanyol. Va ser llavors que va passar molt de temps a l'arxiu de Simancas i va recopilar molts documents relacionats amb l'època colombina que constitueixen la col·lecció Bolívar Ulloa que hi ha a l'arxiu Central del Perú.

Va escriure molt. Entre el munt d'informes, articles i memòries, un volum d'història d'Amèrica (considerava el continent sense història), concretament de l'època dels inques i el descobriment i conquesta del Perú pels espanyols. L'obra, de vasta erudició, és el volum 6 de la "Història Universal" dirigida per Lluís Pericot.

Quan a l'any 1927 va publicar: *Coulomb, catalan. La vrai genèse de la découverte de l'Amérique*, era un home madur que ja havia dedicat molts anys a l'estudi, la lectura i la investigació històrica. Aquell mateix any, aquesta obra va traduïda al català per Domènec de Bellmunt. I tothom coincideix en considerar-lo el pare de la teoria de la catalanitat de Cristòfor Colom.

Els homes savis esdevenen mestres.

Les seves tesis van causar un gran impacte en la intel·lectualitat catalana dels anys vint i trenta. Ulloa va voltar per Catalunya i altres països per defensar-les mitjançant articles, conferències i opuscles. La seva obra continua vigent i és referència d'historiadors i estudiosos.

Un home savi també sap resistir.

Va ser un autor copiat i impunement. No l'haguessin copiat si no hagués sigut bo, en la doble concepció de la paraula bo com a persona i bo en la seva feina. No cito aquells que el van plagiar, perquè és de justícia que els engoleixi l'oblit.

D'acord amb Georges Braque, pintor i escultor francès (1882-1963): "La veritat existeix, només s'inventa la mentida".

Els homes savis somien i lluiten per aconseguir els seus somnis.

Ferran Soldevila deia d'Ulloa que, en els seus arguments, després de mantenir-se implacable i de produir una brillant conconcatació eficaç, de cop semblava cedir a la fantasia. Afegiria que no és un retret, perquè sense la fantasia, sense els somnis, és més difícil aconseguir els objectius.

Els savis saben estendre ponts entre pobles i cultures tot respectant la identitat de cadascun d'ells.

I, reprement el que afirma l'estela: **Un home savi sempre busca la veritat.**

Deia Ulloa: “Si no és possible canviar el nom d'Amèrica al menys que sigui tornat el mèrit a qui va descobrir-la, Deixem doncs, en l'oblit Cristoforo Colombo i que sorgeixi a la vida Xristo Ferens Colom”.

Afirmava també, Ulloa Cisneros, “que la veritat no se sotmet als desigs de la vanitat. Tot cercant un Colon galleg vaig trobar-me un Colom català... Vaig trobar una gran història, la d'un poble petit que va saber, i durant segles sencers, rivalitzar en la ciència i en la cultura amb els més grans d'Europa. Colom resultarà ésser la derivació i el complement de Ramon Llull”.

L'any 1935, va començar a trobar-se malament. Ja no va poder tornar al Perú. El 10 de febrer de l'any següent va patir un infart i va morir als 66 anys d'edat.

Però...

VIVET NOMEN TEUM (el teu nom perdurarà).

I ho farà també, entre d'altres obres i persones, presents i que ens han precedit, gràcies a l'excel·lent resum biogràfic que ha recopilat i publicat enguany el senyor Josep Piera on podem trobar referència de la seva vida i obra.

Senyor Luis Ulloa Cisneros, amb tota l'admiració, moltes gràcies.

Barcelona, cementiri de Les Corts, 10 de febrer de 2014